

تاسوعا و عاشورا در آذربایجان شرقی؛ از تخته‌زنی تا شمع پایلاماخ

آذربایجان شرقی با آیین‌های متنوع عزاداری تاسوعا و عاشورا، از تخته‌زنی در آذرشهر و ایلخچی تا شمع پایلاماخ در تبریز، شور و ارادت حسینی را به نمایش می‌گذارد.

آذربایجان شرقی با آیین‌های متنوع عزاداری تاسوعا و عاشورا، از تخته‌زنی در آذرشهر و ایلخچی تا شمع پایلاماخ در تبریز، شور و ارادت حسینی را به نمایش می‌گذارد.

خبرگزاری مهر - گروه استان‌ها؛ آذربایجان شرقی با مراسم‌های عزاداری ویژه خود به استقبال تاسوعا و عاشورا رفته و آیین‌های ویژه‌ای در این روزها در استان و شهر تبریز برگزار می‌شود که در نوع خود بی‌نظیر و نشان‌آرادت‌مندی مردان و زنان این دیار نسبت به سید و سالار شهیدان حضرت امام حسین (ع) است.

آیین‌های عزاداری ماه محرم همه‌ساله در سراسر آذربایجان شرقی با شور و شوق خاص مردم برگزار می‌شود و عاشقان آن حضرت ارادت و تجدید میثاق خود را هر سال در قالب عزاداری مستحکم‌تر می‌کنند که این آیین‌ها به فراخور فرهنگ و شیوه‌های مرسوم هر منطقه و شهر متفاوت است.

آداب و رسوم حاکم بر عزاداری‌های مذهبی سالار شهیدان یکی از دیدنی‌ترین و عرفانی‌ترین مراسم مردم آذربایجان شرقی بوده و برخی مراسم‌های برگزار شده در این استان در ایام محرم با وجود سابقه طولانی، در کل کشور نیز بی‌نظیر است.

چند روز مانده به تاسوعا و عاشورا می‌توان رنگ و بوی آن را در تمامی کوچه‌ها و محلات شهرها و روستاهای استان احساس کرد.

آمدن تاسوعا و عاشورا را می‌توان از لباس‌های سیاهی که شهروندان بر تن کرده و پرچم‌های عزایی که در کوچه و بازار نصب می‌کنند به خوبی دید. مغازه‌ها در این روز بسته هستند و همه شهرها و روستاها در حزن و اندوه است.

تاسوعا و عاشورا در آذربایجان شرقی: از تخته‌زنی تا شمع پایلاماخ

آذربایجان غرق در عزا و ماتم

آذربایجان شرقی و شهر تبریز در تاسوعا و عاشورای حسینی غرق در ماتم و عزا شده و مراسم‌های مختلف عزاداری در سراسر استان برگزار می‌شود.

مراسم عزاداری تاسوعای حسینی از صبح دو شنبه همزمان با سراسر کشور در آذربایجان شرقی با حضور اقشار مختلف مردم و جوانان در شهرها و روستاهای مختلف استان آغاز می‌شود و تا پاسی از شب نیز ادامه دارد.

تبریز و آذربایجان شرقی امروز همزمان با روز تاسوعای حسینی غرق در ماتم حضرت ابوالفضل العباس و امام حسین (ع) شده و شور حسینی در خیابان‌های تبریز موج می‌زند.

تاسوعا و عاشورا در آذربایجان شرقی: از تخته‌زنی تا شمع پایلاماخ

مراسم تخته‌زنی روز عاشورا در آذرشهر و ایلخچی

«تخته‌چالانار» یا همان «تخته‌زنی» از آیین‌های روز عاشورای مردم آذرشهر و ایلخچی است. شیوه عزاداری بدین صورت است که اعضا هیئت در دو صف موازی پشت سر یکدیگر ایستاده و تخته‌زنی می‌کنند به طوری که اول هر عزادار دوتخته مستطیلی شکل و دارای دسته را درحالی که به طرف داخل دو صف برگشته، مقابل کمر خود به هم می‌کوبد و بعد این عمل را برای دومین بار برگشته پشت سر نفر جلویی و مقابل کمر انجام می‌دهد و سپس برای سومین بار چوب‌ها را بلند کرده و بالای سر خود به هم می‌زنند.

تخته زدن در سه جهت و با سه ریتم خاص صورت می پذیرد و در ایام قدیم زدن تخته با حرکات پاها همراه بود که امروزه این روش مختص کودکان شده و مراسم با مداحی مداحان اهل بیت عصمت و طهارت و با ریتم سه ضربی در وصف مصیبت های سیدالشهدا و سایر شهدای واقعه عاشورا همراه است به طوری که در سه ضرب اول مداح نوحه می خواند و در سه ضرب دوم عزاداران جواب می دهند.

امروزه تخته زنی در روز عاشورا با بستن یکدست سرها به وسیله پارچه مشکی و پوشاندن کودکان خردسال با پارچه سبز همراه می شود و شرکت عزاداران در دو صف موازی در آن همزمان با صبح عاشورا به ترتیب از مسن ترین فرد تا کودکان هفت یا هشت ساله نمادی از عشق به سرور و سالار شهیدان امام حسین (ع) است.

هر سال روز عاشورا استقبال اهالی شهر تیمورلو از مراسم تاختانی چالان بیش از سال قبل بوده به طوری که طول هیئت عزاداری باعث مسدود شدن برخی خیابان ها می شود و با در نظر گرفتن صف های طویل جهت هماهنگی و نظم بخشیدن به مراسم تخته زنی، از طبل و سنج استفاده می شود.

تاسوعا و عاشورا در آذربایجان شرقی: از تخته زنی تا شمع پایلاماخ

عزاداری پرشور حسینی در بزرگترین بازار سرپوشیده دنیا در تاسوعا و عاشورا

محللات قدیمی و اصیل تبریز همچون امیرخیز، نوبر، شتربان، خیابان، کوچه باغ، اهراب، ششگلان و بیش از ۲۰ محله دیگر با اینکه این روزها با اسامی دیگری از آنها در تبریز یاد می شود اما به رسم دیرین با نام قدیمی خود در بازار حضور می یابند و به سبک خود ندای لبیک یا حسین سر می دهند.

یکی از نکات جالب و قابل توجه عزاداری محللات در بازار، ترکیب منظم هیئت هاست، به طوری که هر محله، سه دسته عرب، عجم و زنجیرزن دارد که برای عزاداری در بازار به ترتیب وارد بازارچه و تیمچه ها شده و عزاداری می کنند که غالباً در بازار مظفریه، بازار فرش فروشان، به کار خود پایان می دهند.

نخست دسته عرب محله با لباس هایی سر تا پا مشکی به سبک اعراب وارد بازار شده و با نظم و سبک خاص دو دستان خود را بر سینه هایشان می کوبند، سپس دسته عجم که کت و شلوار بر تن دارند به صورت آرام و منظم با یک دست بر سینه می کوبند و در پایان زنجیرزان آن محله، بر کار محله در روز عزاداری خاتمه داده و هیئت ها به محله خود باز می گردند تا در مساجد عزاداری کنند.

البته شبیه خوانی، شمع افزونی، تعزیه گردانی و چندین عزاداری دیگر نیز در بازار تبریز انجام می شود که می توان شبیه خوانی محله شتربان با پوست شیر جنگلی در عاشورای حسینی را از بارزترین شبیه خوانی ها در بازار نام برد.

هر یک از هیئت ها از هفتم محرم تا روز سوم شهادت امام با علم های قدیمی محللات، مسیری از بازار را طی کرده و به سبک قدیمی عزاداری می کنند و سرانجام در بازار مظفریه به کار پایان می دهند.

تاسوعا و عاشورا در آذربایجان شرقی: از تخته زنی تا شمع پایلاماخ

برگزاری رژه شاه حسین گویان تا ظهر روز عاشورا در تبریز

مراسم عزاداری سنتی «شاه حسین گویان» در ایام ماه محرم و تا ظهر روز عاشورا در تبریز و دیگر شهرها و روستاهای آذربایجان شرقی برگزار می شود که از زمان صفویه آغاز شده و در ابتدا با شمشیر به عزاداری می پرداختند و مدتی هم قمه به دست گرفتند اما این روزها عزاداران چوب به دست می گیرند.

در زبان ترکی به این مراسم «شاخسی» می گویند که کوتاه شده عبارت «شاه حسین» است.

رژه «شاه حسین گوی» مراسم و رژه ای حماسی است که نشأت گرفته از اتفاقات شب عاشوراست. در این شب ۷۲ نفر از یاران سیدالشهدا به رهبری حبیب بن مظاهر زمانی که دل نگرانی حضرت زینب (س) را می بینند، به بیرون از خیام می آیند و شمشیرهای خود را بهم می زنند و یا حسین می گویند و به نوعی غرش می کنند تا آمادگی و جان برکفی خود را به عقیده بنی هاشم حضرت زینب (س) نشان دهند. رژه حسین گوی مردم تبریز نیز با تاسی به همین اقدام طراحی شده است تا آمادگی خود

را برای جان برکفی نشان دهند.

تاسوعا و عاشورا در آذربایجان شرقی: از تخته زنی تا شمع پایلاماخ

آئین علم بندی شهرستان مراغه

مراسم سوگواری علم بندی مختص شهر مراغه است که هر سال در این شهرستان برگزار می شود و به عنوان یک اثر معنوی در فهرست میراث فرهنگی کشور قرار گرفته که این شیوه عزاداری که همه ساله با شکوه بسیار و حضور گسترده مردم برگزار می شود، با گذشت زمان های بسیار همچنان شکل سنتی خود را حفظ کرده است.

علم میدان دروازه که از قدمت و شهرت بیشتری در میان علم های این شهرستان برخوردار است با بیش از ۴۰ متر ارتفاع در این روز با پارچه های رنگی آدین شده و در این محله افزایش می شود و هزاران نفر از مردم شهرستان به این محل آمده و نذورات و قربانی های خود را در پای علم انجام داده و میان مردم تقسیم می کنند.

تاسوعا و عاشورا در آذربایجان شرقی: از تخته زنی تا شمع پایلاماخ

مشعل گردانی در عجب شیر

مراسم سنتی مذهبی «پول که تولاماخ» که بر اساس شواهد محلی سرآغاز آن مربوط به دوران صفویه است، به نشانه آتش گرفتن خیمه های امام حسین (ع) در واپسین روزهای دهه نخست ماه محرم با شکوهی هر چه تمام در روستای شیشوان شهرستان عجب شیر با شور و شوق خاصی برگزار می شود.

پول که نام نوعی توپ آتشین ساخته شده از پارچه است که آن را با سیمی می بندند و بعد از نفت اندود کردن، آتش می زنند و ده ها پول که یا مشعل آتشین در فضای تاریک شب چرخانده شد تا عشق به اباعبدالله الحسین (ع) بر ظلمت و تاریکی این شب های غم انگیز غلبه کند.

پولکه ها در تاریکی شب می چرخند و یاد ۷۲ خورشید فروزان دشت کربلا را گرمی می دارند و اشک دل سوختگان اهل بیت (ع) را بر گونه ها جاری می گردانند. گروه کثیری از مردم از سایر شهرها و روستاهای آذربایجان جهت مشاهده مراسم پول که در ایام محرم به مناطق جنوب استان آذربایجان شرقی سفر می کنند. پول که از منحصر به فردترین مراسم های عزای حسینی بخشی از مناطق آذربایجان است که نظیر آن در سایر مناطق شیعه نشین جهان برگزار نمی شود.

گفتنی است سیاه پوش کردن مساجد، تکابا، حسینیه ها و محلات از دیگر کارهایی است که هیئت های حسینی شیشوان برای عزاداری در ماه محرم انجام می دهند.

پخش نذری در تاسوعا و عاشورا

پخش نذورات در تاسوعا و عاشورا از دیگر آئین مرسوم در شهر تبریز و استان آذربایجان شرقی است. در این روزها در بیشتر خیابان ها و مساجد و تکابا شاهد پخش نذری بین عزاداران حسینی می شویم.

نذر کردن در استان آذربایجان شرقی اشکال گوناگون دارد که نذر قربانی کردن گوسفند در روز عاشورا و تحویل به مسجد و یا تکیه محل برای استفاده در غذای حسینی، دخیل شدن در خرج و مخارج ایام محرم به صورت پول نقد یا کالا که متداول ترین آن برنج و گوشت است.

آئین سنتی «شمع پایلاماخ»

نذر شمع، به ویژه در شب تاسوعا از سنت های دیرینه مردم مناطق مختلف آذربایجان شرقی است.

در این ایام آنهایی که نذر کرده اند ۴۱ شمع را در ۴۱ مسجد بر می افروزند تا نشانه ای از روشنی و روشنایی باشد. شمع مایه روشنایی است، می سوزد و نور می بخشد و بر ظلمت و تاریکی فایق می آید.

روشن کردن شمع در شهرهای تبریز، مراغه، اهر و مرند رواج بیشتری دارد و شاید یکی از فلسفه های این امر ایجاد روشنایی در شبهای تاریک عزاداری و مرثیه خوانی باشد.

به تعبیر برخی در شب تاسوعا مردم به صورت نمادین با برافروختن شمع چادرهای امام حسین (ع) و یارانش را از تاریکی درمی آورند.

سوگواران تاسوعای حسینی تبریز با سر دادن ناله هایی با مضامینی از جمله «هانسی گروهن بنله مولاسی وار / شیعه لرین حضرت عباسی وار؛ کدام گروه چنین مولایی دارند / شیعیان حضرت عباس را دارند». یا «بو مش که دین اوخ منی مأیوس الدی چوخ / ای کاش دیدی گوزمه مش که دین اوخ؛ تیری که به مشک خورد من را خیلی ناامید کرد / ای کاش تیری که به مشک خورد به چشمم می خورد» یا «سو مشکیمی بو قوم ائدوب بهانه قارداش؛ برادر این قوم مشک آمی را بهانه کرد» مصائب اهل بیت در کربلا و عاشورا را یادآوری می کنند. آن ها در شب تاسوعا با سردادن مرثیه حضرت عباس در مساجد تبریز طبق سنتی دیرینه، اقدام به روشن کردن شمع در مساجد به یاد شهدای کربلا می کنند.

تاسوعا و عاشورا در آذربایجان شرقی: از تخته زنی تا شمع پایلاماخ

مراسم شبیه خوانی

در این مراسم به بازسازی صحنه عاشورا در قالب نمایش و شبیه خوانی هایی پرداخته شده و برگزاری آن در ظهر روز عاشورا قبل از نماز ظهر و عصر بیشتر مورد توجه است.

مضمون شبیه خوانی رویارویی دو نیروی خیر و شر یا نیکی و بدی است و به نوعی ریشه در بنیان فکری، مذهبی و اعتقادی ایرانیان دارد و برگزاری آن در روز عاشورا نیز تقابل بین حق و باطل است تا مردم به خوبی با برخی صحنه های کربلا آشنا شوند.

البته به یاد آتش گرفتن خیمه های امام حسین (ع) در روز عاشورا مراسم سوزاندن خیمه نیز همراه با این شبیه خوانی و عزاداری برگزار می شود.

همچنین در روز عاشورا برخی از دسته جات حسینی در قالب هنر شبیه خوانی اقدام به بازسازی صحنه بازگشت بی سوار ذوالجناح اسب امام حسین (ع) از میدان جنگ به میان خیمه های اهل بیت کرده که به نام " ذوالجناح" گردانی معروف شده است.

و وقتی شب عاشورا فرا می رسد عده ای آواز مرثیه سر داده و برای سر سلامتی زینب و شیعیان مراسم شام غریبان را ترتیب می دهند که تا پاسی از شب ادامه می یابد.

مراسم سنتی و مذهبی «پول که»

مراسم سنتی مذهبی پول که در مناطقی چون روستاهای شیشوان عجیشیر و همچنین برخی نقاط بناب با شور و شوق خاصی برپا می شود و در این مراسم یک مشعل اصلی بزرگ در وسط میدان اصلی و در جلوی مسجد اعظم شهر یا روستا افروخته می شود تا مردم به گرد آن جمع شوند.

بعد از آنکه مشعل اصلی در وسط قرار گرفت مشعل های کوچک دیگری که متعلق به یک محله است، توسط دیگر عزاداران به میدان اصلی آورده می شود و پس از آن این مشعل ها را با زنجیرهای بلندی در دست با آتش مشعل اصلی روشن می کنند و بر سر عزاداران می گردانند که در این هنگام گویی بر آسمان، گوی های آتشین در پرواز هستند که فضایی غریب را می آفریند.

پول که از منحصر به فردترین مراسم های عزای حسینی بخشی از مناطق آذربایجان است که نظیر آن در سایر مناطق شیعه نشین جهان برگزار نمی شود.

مراسمات عزاداری از اول محرم در استان برگزار می شود / اهتزاز پرچم حرم امام حسین در تبریز

حجت الاسلام سید محمود حسینی، مدیرکل تبلیغات اسلامی آذربایجان شرقی در گفت و گو با مهر در این خصوص گفت: از اول ماه محرم دسته جات حسینی راه افتاده و در خیابان ها و مساجد عزاداری می کنند، مراسم هیئات مذهبی نیز از اول محرم آغاز

شده و تا پایان صفر ادامه دارد.

وی ادامه داد: پنجم محرم مراسم بزرگی در مصلی تبریز برگزار شد که مردم هم استقبال خوبی کردند.

وی افزود: شش محرم نیز از آستان قدس امام حسین به تبریز آمده و مراسم برگزار شد و پرچم حرم امام حسین مقابل شهرداری تبریز به اهتزاز درآمد و تا آخر ماه صفر خواهد ماند.

حسینی خاطرنشان کرد: در روزهای تاسوعا و عاشورا دسته جات حسینی در میدان نماز و مصلی جمع شده و عزاداری می کنند.

وی اضافه کرد: ادامه مراسم نیز از دهه دوم محرم تا آخر صفر در هیئات ادامه دارند.

وی گفت: مردم عزیز استان با شرکت در مراسم با اهل بیت انس بیشتری بگیرند چراکه در زندگی آنها اثرات آن آشکار می شود.

در عزاداری های سید و سالار شهیدان مردم نقاط مختلف استان با سبک ها و شیوه های مختلف ارادت خود را به ساحت حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) و یاران با وفایش ابراز می دارند و از هر فرصتی برای کسب فیض در این ایام بهره برداری می کنند.